

TOPOARE – CIOCAN DE MINERIT DESCOPERITE ÎN OLTENIA

MIHAI BLĂJAN, CONSTANTIN M. PANAIT
Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia

ABSTRACT. *Minning axe-hammers discovery in Oltenia country. In area of Balcești village (Valcea district), was discovery two axe-hammers useful in minning activity. This discovery prove the existence of minning in the Roumanian teritory in the middle neolitic. In this study we introduce in the axe-hammers site and describe this. At the same time, we present the history of the discovery of axe-hammers in Roumania.*

Keywords: *axe-hammers, minning, site.*

Lucrările agricole și edilitare efectuate în urmă cu patru decenii în împrejurimile localității Bălcești (jud. Vâlcea) au scos la iveală încă două topoare-ciocan masive de minerit. Unul din exemplare s-a semnalat în aria așezării preistorice identificată pe Dealul Cărămida din satul Herești, situat între așezările Știrbești și Ghioroiu. Cealaltă piesă, din descoperirile întâmplătoare ivite prin anii 1970 pe teritoriul satului Bătășani (comuna Valea Mare), efectuate de elevii învățătorului Alexandru și care, la ora actuală este depusă pentru studiul rocii la Catedra de Mineralogie a Facultății de Geologie (Universitatea “Babeș - Boyai”) din Cluj Napoca..

Primul topor neperforat are corpul de mărime mijlocie și este lucrat din granodiorit de culoare cenușiu – gălbuie. Brațul muchiei se remarcă prin forma tronconică, secțiunea transversală triunghiulară și colțurile rotunjite (4,67 x 5,22 cm). Brațul 0,opus, lung de 5,92 cm, prezintă conturul trapezoidal lat de 7,07 cm la marginea șanțurii. Taișul bont, ascuțit bilateral, cu linia lată de 4,73 cm, se distinge prin conturul curbat frânt și colțurile rotunjite. Spre muchia uneltei se adâncește, între 0,64 – 1,04 cm, o șanțuire oblică executată în jurul corpului sub forma unei caneluri lată de 3,07 cm, cu secțiunea ovală. Piesa are corpul șlefuit cu migală, dar poartă porțiuni sparte sau incomplet finisate pe marginile muchiei, pe partea inferioară a canelurii și pe fețele taișului. Unele spărturi aparțin perioadei de

utilizare a toporului, altele reprezintă tăieturi recente. În secțiune transversală, toporul are forma ovală în zona taișului și triunghiulară, cu colșurile rotunjite, la muchie. Dimensiuni: înălțimea: 11,96 cm; grosimea: 5,25 cm; lățimea: 5,2 cm și greutatea: 611 g.

Toporul masiv, cu secțiunea longitudinală patrulater – trapezoidală, a fost reprodus, fără precizări topografice, de Gheorghită Popescu, Constantin Panait, Iulian Popescu în monografia istorică *Bălceștii de pe Olteț*, vol. I, Craiova, 2004, p. 67-70 și de Ion Folescu în lucrarea *Satele de pe Valea Peșterii, Contribuții istorice*, București, 1997, p. 26 și 30, cu precizarea locului de descoperire (Herăști, Dealul Cărămida).

Exemplarul descris aparține categoriei de topoare-ciocan de minerit neperforate, cu șanț circular, numit de Dumitru Berciu „ciocane baros cu șanțulețe”¹. Primele ciocane masive au fost semnalate, în anul 1924, în sudul Olteniei, de Alexandru Bărcăcilă². Păstrate în patrimoniul Muzeului din Turnu Severin, piesele fuseseră descoperite la Rocșoreni (comuna Dumbrava)³ și Cernaia (comuna Cercova)⁴ din județul Mehedinți. În anul 1953, în intervalul colecției arheologice al muzeului severinean realizat în anul 1944, Dumitru Berciu mai prezenta 5 exemplare⁵. Din acestea, unul fusese descoperit la capătul nordic al podului lui Traian din castrul de la Dobrogea⁶; al doilea provenea din așezarea eneolitică de la Ostrovul Corbului (comuna

Hinova)⁷, iar al treilea s-a recuperat în localitatea Sura (comuna Slivilești, jud. Gorj)⁸.

Abia, în anul 1939, teza de doctorat a arheologului oltean D. Berciu se menționa primul topor cu șanțuleț descoperit în județul Vâlcea⁹. În anul 1965, pe teritoriul Fabricii de cărămidă din Căzănești (comuna Buleta), la 2,60 m adâncime, s-a descoperit un topor verzui, „cu șanș pentru prins coada de jur împrejur”¹⁰. Alte două exemplare recuperate de la Armășești și Măteești se păstrează în muzeul din comuna Măldărești¹¹.

În anul 1987, arheologul Petre Gheorghe a publicat topoarele din piatră înregistrate în patrimoniul arheologic al Muzeului Judeșean din Tîrgu Jiu. Cu acest prilej, autorul menționează exemplarele provenite din localitățile Aniniș, Căpreni, Hurezani, Raci, Săcelu - „Chiciora”, Tîrgu Jiu, Țicleni și Țîntăreni¹².

La sfârșitul mileniului al doilea, Cristian Schuster realizează ultimul studiu de sinteză asupra ciocanelor-topoare de nimerit neperforate semnalate pe teritoriul României¹³. Repertoriul descoperirilor din Oltenia se ridică la 25 localități din judeșele Gorj: Aniniș, Căpreni, Cărbunești, Ciuperceni, Hurezani, Raci, Săcelu-„Chiciora”, Sura, Tîrgu Jiu, Țicleni și Țândăreni, Dolj: Goicești, Gergovii de Jiu, Listeava, Salcia, Veleşti și Verbicioara; Mehedinți: Cernaia, Dobrogea-Turnu Severin, Ostrovlul Corbului și Rocșoreni și Vâlcea: Armășești, Căzănești, Măteești, și judeșul Vâlcea¹³.

În studiul nostru, topoarele-ciocan de minerit sunt reprezentate de două exemplare cu șanțuire pentru legarea cozii de lemn. Acest tip de unealtă este răspândit pe o arie largă în spațiul carpato-dunărean și în regiunile vecine și se utiliza ca „topoare grele în minerit la sfărâmarea minereului de cupru și neferoase”, dar și la exploatarea și zdrobirea blocurilor de sare¹⁴.

În general, topoarele ciocan de minerit datează din Neoliticul final (cultura Cucuteni)¹⁵ pînă în epoca bronzului final (culturile Glina III, Verbicioara și Tei) și chiar un exemplar este atribuit culturii Babadag de la începutul fierului¹⁶. Piesele

descoperite în împrejurimile orașului Bălcești provin din așezările culturii Glina III atestate în Oltenia, în Ostrovlul Corbului¹⁷, Căzănești¹⁸, Căpreni și Țândăreni¹⁹.

Așadar, descoperirea a nenumărate topoare-ciocan de tip baros în Oltenia, Muntenia, Moldova și în sud-vestul Transilvaniei, argumentează practicarea mineritului pe teritoriul României încă din Neoliticul mijlociu.

NOTE

1. Al. Bărcăcilă, *Antiquités pré- et protohistoriques des environs de Turnu Severin*, în Dacia, I, 1924, p. 293: „deux grande millets á rainure en roce éruptif á gorge profonde creusée sur le pourtour pour fixer le manche”.

2. Ibidem, fig. 255 = D. Berciu, *Catalogul ...*, p.635, fig. 256.

3. Ibidem, pl. XII, B.I. = Al. Bărcăcilă, op. cit., fig.256 (Înv. I.998): tăișul unui ciocan – baros cu șanțuleț din granit.

4. D. Berciu, op.cit., pl. XII, B.1-4 Al. Bărcăcilă, op.cit., p. 293, fig. 255-256, Idem, *Arheologia preistorică a Olteniei, în Arhivele Olteniei*, XVIII, nr. 101-103, 1939, p. 89, fig. 103, 1 și 3 și p. 90 fig. 104, 1-9.

5. D. Berciu, *Catalogul ...*, p. 648, inv. I, 2011.

6. Cristian Schuster, *Despre un anumit tip de ciocan și ciocan - topor neperforat din piatră de pe teritoriul României*, în Thraco – Dacica, XIX, nr. 1-2, București, 1998, 113-114.

7. Ibidem, p. 636, pl. XII, A, 3, inv. I, 974: „ciocan baros cu șanțulețe” (epoca bronzului); Ide, în Arhivele Olteniei, XVIII, p. 87, fig. 107, 7 (epoca bronzului).

8. Ibidem, p. 88, fig. 103, 1.

9. Gh. I. Petre, *Topoare – ciocan de minerit din epoca bronzului, descoperite în nordul Olteniei, în Studii și Cercetări de Istorie Veche*, 19,2, 1968, p. 279. fig1 a-b; Idem, *O preistorie a nord-estului Olteniei*, Editura Petras, Rm. Vâlcea, 1995, p. 33-34, fig. 1 a-b.

10. Ibidem, fig. 1-2 și nota 356.

11. Petre Gheorghe, *Unelte de piatră aflate în colecția Muzeului Judeșean Gorj, Târgu Jiu*, în *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie*, 38,2, 1987, p. 159-165 și în special p. 159.

12. Ibidem, p. 113-116.

13. *Istoria României*, I, București, 1960, p. 118; D. Berciu, *Buridava Dacică*, I, București, 1981, p. 14; Cristian Schuster, op.cit., p. 118 și 20.

14. Vladimir Dumitrescu, *Hăbășești*, Editura Meridiane, București, 1968, p. 33, fig.45; *Hăbășești. Monografie arheologică*, Editura Academiei, 1954, p. 259 și p. 258, fig. 23, 2-3.

15. Eugen Comșa, *Date despre uneltele de piatră șlefuită din epoca neolitică și din epoca bronzului, de pe teritoriul României*, în *Studii și Cercetări de Istorie Veche*, 23, 2, 1972, p. 256, fig. 8 (sfârșitul neoliticului,

perioada de tranziție și la începutul epocii bronzului).

16. N. Harșuc, o. Silvestru, *Considerații asupra cercetărilor din așezarea Babadag de la Siliștea – Naziru, Judeșul Brăila*, în *Istros*, VI, p. 19.

17. Gh. I. Petre, *Topoare – ciocan de nimerit din epoca bronzului, descoperite în nordul Olteniei*, în *Studii și Cercetări de Istorie Veche*, 19, 2, 1968, p. 281.

18. Petre Gheorghe, op.cit., p. 165.

19. D. Berciu, *Catalogul Muzeului Arheologic din Turnu Severin*, în *Materiale și Cercetări Arheologice*, I, 1953, p. 636: “barosuri cu șanțulețe”; p.635, pl. XII, B, 2: 1-4 “topoare cu șanț de prindere a cozii”; idem, *Buridava dacică*, I, București, 1981, p. 14: “marile topoare – ciocan de piatră”; “barosuri de tip zis cu șanșuleș” (á rainure).